

Teamtool
*Seksueel ongewenst gedrag
in het uitgaansleven*

niet
jouw
schuld

Deze teamtool hoort bij de podcastserie *niet jouw schuld* en is voor professionals die voor en met jongeren werken. Deze teamtool biedt een werkwijze om direct met je collega's aan de slag te gaan met het thema uit de aflevering *Uitgaansleven*. Jullie formuleren samen succesfactoren om gendergerelateerd geweld te voorkomen en sociale veiligheid te vergroten.

Rutgers

atria

Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

Act4Respect

Introductie

Deze tool is geschikt voor:
professionals in het uitgaansleven, docenten en jongerenwerkers

Inhoudsopgave

Introductie	1
Werkwijze stappenplan	2
Achtergrond informatie	4
Tips & tricks	6
Gesprek voorbereiden	8
Spiekbriefje	9

Colofon

Deze teamtool is een publicatie van Act4respect, een programma van Atria en Rutgers, in samenwerking met School en Veiligheid. Voor meer informatie kijk op www.act4respect.nl

tekst door Karlijn de Blécourt, Javier Koole en Djoeke Ardon.

In gesprek over seksueel ongewenst gedrag in het uitgaansleven

In dit document vind je alle informatie om in gesprek te gaan met je collega's. In dit document vind je de volgende onderdelen:

- De teamtool: een uitgewerkte methode om samen met collega's succesfactoren bij de preventie van seksueel ongewenst gedrag in het uitgaansleven te identificeren
- Achtergrondinformatie bij de podcastaflevering, die als huiswerk aan de deelnemers van de sessie kan worden gestuurd
- Tips voor de voorbereiding van de sessie met je collega's
- Een spiekbriefje met mogelijke succesfactoren om uit te printen en mee te geven aan je collega's

Met deze teamtool bespreek je samen met collega's de succesfactoren die in de podcast: niet jouw schuld worden genoemd. Succesfactoren zijn de acties die professionals (of andere betrokkenen) in een bepaalde situatie hebben gedaan en die hebben geleid tot een positief resultaat. Succesfactoren kunnen ook omgevingsfactoren zijn die bijdragen aan positief resultaat.

Positieve resultaten ter preventie van seksueel ongewenst gedrag in het uitgaansleven:

- Jongeren weten op welke manieren ze leuk kunnen flirten en hoe ze hun wensen en grenzen kunnen aangeven
- Jongeren weten dat consent vanzelfsprekend is in het uitgaansleven
- Bezoekers & personeel in het uitgaansleven grijpen in als ze iets zien wat misschien niet oké is
- Niet de melder van seksueel ongewenst gedrag is de partypooper, maar de pleger van het ongewenste gedrag

Positieve resultaten in het ondersteunen van jongeren die partnergeweld hebben meegemaakt zijn bijvoorbeeld:

- Slachtoffer weet waar hulp te vinden is en serieus genomen zal worden
- Het slachtoffer voelt zicht gesteund en wordt niet nog een keer slachtoffer door victimblaming (door peers, docenten, begeleiders of personeel)
- De pleger wordt aangesproken, er volgen eventuele consequenties om herhaling van dit gedrag te voorkomen.

Werkwijze stappen plan

TIP: Als mensen het lastig vinden om succesfactoren te herinneren kan je vanaf het begin al gebruik maken van het spiekbrieftje. Hierop staan heel veel mogelijke succesfactoren, deelnemers hebben zo een geheugensteuntje.

STAP 1

Bespreken van de podcast (20 min.)

Iedereen heeft de podcast van tevoren beluisterd en de achtergrondinformatie gelezen. In deze eerste stap deelt iedereen de eerste indrukken: wat viel op en welke vragen bleven er hangen? Waarin zat het succes van de aanpak van deze professional? Wat had het slachtoffer van ons nodig gehad in deze situatie? Wat is hierin onze taak? Hoe speelt dit bij ons?

Geef deelnemers mee:

- Luister naar elkaar en schrijf alvast mee wat naar jouw idee factoren zijn die tot een positief resultaat leiden.
- Steek geen hele verhalen af, maar houd het kort en val niet in herhaling. Zo blijven we binnen de tijd en houden we de aandacht van iedereen vast.

Om te zorgen dat ieder perspectief meegenomen wordt zou je een rondje kunnen doen waarin de deelnemers kort op deze vragen ingaan. Zo komt iedereen (kort) aan het woord.

Niet alle vragen zullen in dit eerste rondje beantwoord kunnen worden. Schrijf de vragen die leven op en kijk aan het einde van de bijeenkomst of deze vragen voldoende beantwoord zijn.

STAP 2

Inventarisatie succesfactoren (30 min.)

In stap twee inventariseren we de succesfactoren uit de verhalen van de podcast. In deze stap gaat het nog niet over welke het meest belangrijk zijn, dat komt in stap drie. Hier gaat het echt om zoveel mogelijk succesfactoren op een rijtje te zetten.

Op een flap worden de succesfactoren in drie kolommen geïnventariseerd:

- Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat van een leuke avond voor iedereen
- Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren
- Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

1: Individuele opdracht (3 minuten)

Schrijf in 3 minuten zoveel mogelijk succesfactoren op uit alle drie de categorieën

2: In tweetallen (6 minuten)

Maak samen 1 lijst met succesfactoren

3: In viertallen (6 minuten)

Zoek een ander tweetal en voeg jullie lijsten samen tot 1 lijst met succesfactoren

4: Met zijn allen (10 minuten)

Elk groepje van vier presenteert de lijst met succesfactoren en zet deze op de flap. Check eventueel het spiekbrieftje met succesfactoren

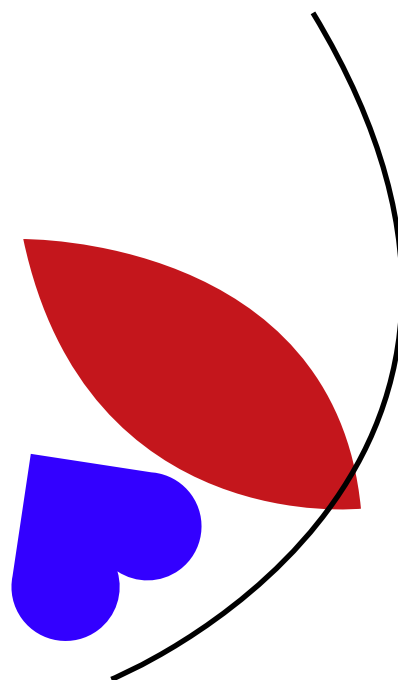
STAP 3
Verdieping (15 min.)

Een ronde van vragen stellen en goed luisteren. Probeer uit de combinatie van de succesfactoren 'vondsten' te destilleren: tot dan toe onzichtbare succesfactoren of onderliggende succesfactoren. Welke nieuwe inzichten levert dit op? Zet deze op een tweede flap. Maak eventueel een top drie van succesfactoren waarmee jullie aan de slag willen.

STAP 4
Evaluatie & actie (10 min.)

De groepsleden beantwoorden met elkaar de vraag: 'wat leren wij hier nu van?' en 'wat hebben we nodig om dit in de praktijk te brengen?' Breng acties in kaart. Denk bijvoorbeeld aan:

- Hoe kunnen wij met bezoekers in gesprek over consent?
- Hoe dragen we uit dat ongewenst seksueel gedrag nooit oké is?
- Hoe reageren we op situaties waarin negatieve normen rond seksualiteit en gender naar boven komen? (slutshaming; homonegativiteit; groepsdruk m.b.t. machonorm; victim blaming of goedpraten van daders; dubbele moraal; heteronormativiteit; andere rigide genderstereotypen)
- Hoe kunnen we deskundigheid bevorderen op dit thema?
- Hoe kunnen we ons beleid verbeteren op dit thema (denk aan gedragscode en aan richtlijnen om adequaat te reageren bij incidenten)?

Achtergrond informatie

De diepte in over seksueel ongewenst gedrag tijdens het uitgaansleven:

Deze achtergrondinformatie dient (samen met de podcastaflevering over seksueel ongewenst gedrag in het uitgaansleven) als voorbereiding voor de sessie met je collega's. [Hier](#) vind je een link naar de achtergrondinformatie als losse pdf om met je collega's te delen.¹

Casus uit de podcast

In de podcast vertelt Zoë over de eerste keer dat ze seksueel overschrijdend gedrag meemaakte: een jongen die tijdens het uitgaan zomaar in haar bil knijpt. Als ze boos reageert, krijgt ze geen empathische reactie, maar wordt aangedrongen dat ze maar "gezellig" moet doen. Voor haar is het grote pijnpunt "dat deze jongens er zo maar meer weg komen en nog irritanter dat ze niet inzien dat het niet oké is", aldus Zoë. Voor eigenaren van uitgaansgelegenheden, handhavers en politie is het belangrijk dat ze elke melding serieus nemen. Zo benadrukt ze dat slachtoffers vaak de moed bij elkaar moeten rapen om een melding te maken en dan is "het meest pijnlijke als het weggewuifd wordt door de organisatie".

Trainer en projectcoördinator bij

SexMatters Juliënne: "Het nachtleven verwaagt grenzen waardoor mensen op een mooie manier een ander beeld van zichzelf kunnen laten zien", aldus Juliënne. Het vervagen van grenzen heeft echter ook nadelen, omdat het kan leiden tot ongewenst seksueel overschrij-

dend gedrag, zowel bewust als onbewust. In de podcast vertelt Juliënne over hoe ze personeel in de horeca traint om seksueel overschrijdend gedrag te voorkomen in het uitgaansleven. Zo benadrukt ze dat "...personeel heel welwillend is om te leren over het creëren van meer veiligheid, maar ze hebben de tools er niet voor. Uit de trainingen komt vaak naar voren dat er veel gebeurt, maar dat het personeel het niet weet. Dus het is belangrijk om een cultuur te creëren waarin meldingen wel worden gemaakt en bezoekers kunnen vertrouwen dat er iets mee gedaan wordt". Volgens Juliënne zijn er verschillende mogelijkheden om die culturomslag te realiseren, zo kan bijvoorbeeld de manier waarop de huisregels van een club gecommuniceerd worden hier al aan bijdragen. Tot slot kunnen ook professionals die overdag met jongeren werken bijdragen aan een veilige en leuke sfeer tijdens het uitgaan. Hiervoor kaart Juliënne aan dat het belangrijk is dat professionals het gesprek aangaan met jongeren over verliefdheid, flirten en consent.

Meer informatie over intimidatie in het uitgaansleven:

Het uitgaansleven is een plek waarin mensen zich vrij voelen om zich te uiten, om nieuwe mensen te ontmoeten en zich mee te laten voeren met de muziek. Het uitgaansleven is zeer populair onder jongeren en speelt een belangrijke rol in de levens van jongeren en jongvolwassenen. Zo gaat 36% van de jongeren tussen 15-35 jaar wekelijks of vaker naar de kroeg.

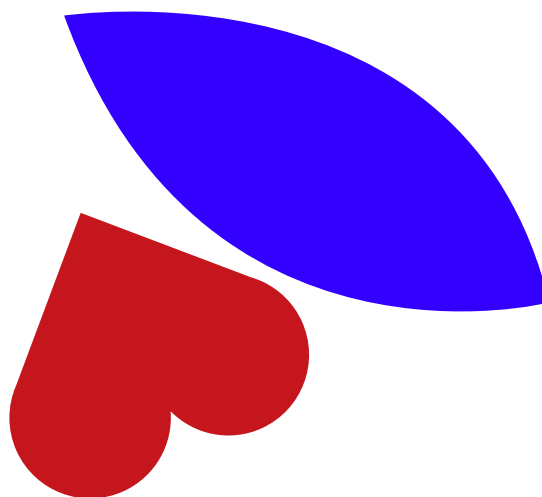
¹ De quotes van de casusomschrijvingen zijn geparafraseerd ten behoeve van de teamtool.

Verder gaat 18% van de jongeren wekelijks naar de club en 39% maandelijks naar de club, en gaat 32% maandelijks naar een festival.²

In het uitgaansleven komen seksueel grensoverschrijdend gedrag en discriminatie (op basis van gender, seksualiteit, huidskleur, geloofsovertuiging etc.) vaak voor. Met ongewenst seksueel grensoverschrijdend gedrag bedoelen we alle seksuele handelingen die zonder toestemming plaatsvinden. Bijvoorbeeld: seksuele opmerkingen, een hand op de borstkas, in iemands borsten of billen knijpen of ongevraagd zoenen.³

Verschillende onderzoeken laten zien dat in het uitgaansleven ongewenst seksueel grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt. Zo blijkt uit een peiling die Rutgers gedaan heeft dat 42 procent van de jonge vrouwen (tussen 18 jaar en 30) seksueel overschrijdend gedrag in het uitgaansleven ervaart.⁴ Verder toont onderzoek aan dat in één jaar 58% van de jonge vrouwen en 32% van de mannen ongevraagd betast waren. Deze incidenten vonden grotendeels plaats in het uitgaansleven, namelijk 62%.⁵ Vaak melden slachtoffers deze overschrijdingen niet, omdat ze denken dat het onderdeel is van het uit-

gaansleven. Bij nader inzien beseffen de slachtoffers echter vaak wel dat het gaat om seksueel overschrijdend gedrag, maar is het melden na zo'n tijd nog lastiger.⁶ Het is daarom belangrijk om wanneer je zo'n melding krijgt als uitgaansgelegenheid, handhaver of politieagent, daar goed mee om te gaan. Ook kunnen nachtclubs en horeca-organisaties dingen doen om te zorgen dat grensoverschrijdend gedrag voorkomen wordt.

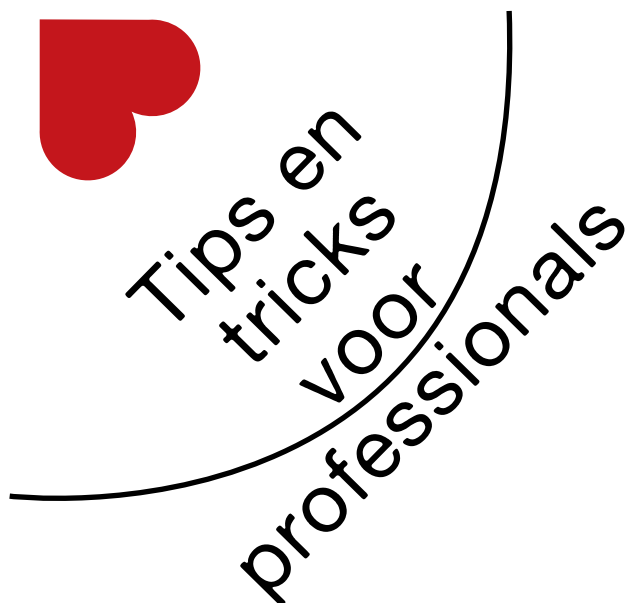
² Goossens, F. X., Frijns, T., Hasselt, N. E. Van, & Laar, M. W. Van. (2014). Het Grote Uitgaansonderzoek 2016.

³ Zie: <https://benjeoke.nl/hierishetoke>

⁴ Seidler, Y., Van Den Heerik, A., Van San, M., De Boom, J., & Van Leeuwen, R. (2018). Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het Rotterdamse uitgaansleven: Een belevingsonderzoek onder het uitgaanspubliek

⁵ Nick Felix, S. Y. (2017). Meerderheid jonge vrouwen afgelopen jaar weleens ongevraagd betast | NOS. <https://nos.nl/op3/artikel/2190975-meerderheid-jonge-vrouwen-afgelopen-jaar-weleens-ongevraagd-betast>

⁶ Seidler, Y., Van Den Heerik, A., Van San, M., De Boom, J., & Van Leeuwen, R. (2018). Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het Rotterdamse uitgaansleven: Een belevingsonderzoek onder het uitgaanspubliek.

Tips en tricks voor professionals van het uitgaansleven:

Als uitgaansgelegenheid is het geweldig om bezoekers een geweldige nacht te verzorgen. Het is daarbij belangrijk dat iedereen, ongeacht achtergrond, zich veilig kan voelen in je uitgaansgelegenheid. Deze tips & tricks geven aan hoe je daar zelf invloed op kan hebben:

Doe de check: Wil je als kroeg, club of festival eigenaar een overzicht hebben van wat je kunt doen om ongewenst seksueel overschrijdend gedrag te voorkomen, vul dan de volgende checklist in op <https://benjeoke.nl/hierishetoke>. Via deze site kun je ook posters en instructiebrieven bestellen om achter de bar te hangen, waar tips op staan voor het personeel.

Huisregels: Stel concrete huisregels op en leg vast welke consequenties het heeft als iemand zich niet oké gedraagt. Zorg dat ook het personeel terecht kan bij een vertrouwenspersoon. Denk aan het communiceren van deze regels, bijvoorbeeld op de website, op social media of in de ticketbevestigingsmail, of door posters op te hangen.

Voorkom victim blaming: Het trainen van je team kan een waardevolle toevoeging zijn om ervoor te zorgen dat je bezoekers een zorgeloze tijd hebben. Het doen van trainingen zoals 'Safe Clubbing' van SexMatters kan hierbij helpen en is ook een mooie manier om je collega's beter te leren kennen. Het is in ieder geval belangrijk dat je personeel:

- Weet hoe ze moeten handelen wanneer iemand seksueel overschrijdend gedrag meldt. Zorg dat ze alle meldingen serieus nemen en empathisch reageren bij de behandeling van een melding
- Seksueel overschrijdend gedrag kan herkennen
- Weet hoe ze kunnen ingrijpen als ze seksueel ongewenst gedrag zien.

Tips en tricks voor professionals die met jongeren werken:

Bespreek flirten met jongeren: geef voorbeelden vanuit je eigen ervaring, ga bijvoorbeeld in op wat jij (leuke) manieren vindt om te flirten. Zie bijvoorbeeld deze tips: <https://sense.info/nl/liefde-en-relaties/verliefdheid-en-versieren/versiertips>.

Maak jongeren bewust van hun wensen en grenzen: als je niet weet wat je wel leuk vindt, weet je ook niet wat je niet leuk vindt. In deze factsheet staat meer informatie over hoe je met jongeren in gesprek kunt over wensen en grenzen <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/tips-praten-over-seksualiteit/>

Bespreek de dubbele moraal in gendernormen: Bespreek de dubbele moraal in gendernormen: Benadruk dat jongens en meiden grotendeels dezelfde behoeftes hebben als het om seksualiteit gaat. Te vaak wordt er nog van meiden verwacht dat zij vooral de grenzen bewaken (van zichzelf en van

jongens) en bijvoorbeeld zelf niet beginnen met flirten terwijl het voor jongens vanzelfsprekend wordt gevonden dat zij vooral hun wensen kenbaar maken en veel minder dat ze hun grenzen aangeven.⁷

Moedig jongeren aan om ongewenst gedrag in het uitgaansleven te melden.

Informatie en interventies:

Korte video's over hoe je als professional victim blaming kunt voorkomen. <https://act4respect.nl/actueel/victim-blaming/hoe-voorkom-je-victim-blaming-als-professional/>

Meer informatie nodig over hoe je ongewenst seksueel gedrag in jouw podium, kroeg, studentenvereniging of festival kan voorkomen check dan: <https://benjeoke.nl/hierishetoke>

Interesse in de training van SexMatters? Zie dan: <https://www.sexmatters.nl/saferclubbing>

Informatie over een gesprek over wensen en grenzen: <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/tips-praten-over-seksualiteit/>
Tips om (leuk) te flirten: <https://sense.info/nl/liefde-en-relaties/verliefdheid-en-versieren/versiertips>

⁷ Zie: <https://act4respect.nl/thema/seksueel-geweld/tips-praten-over-seksualiteit/>

Het gesprek voorbereiden

Met wie in gesprek

Begin met een groep collega's die zin heeft om met deze thema's aan de slag te gaan. Dit gesprek kan onderdeel zijn van een teammeeting of een intervisie bijeenkomst. Het kan ook prettig werken dit gesprek eerst te voeren met de collega's die al met deze thema's bezig zijn, om vervolgens samen te kijken hoe dit gesprek ook breder gevoerd kan worden.

Positieve insteek

Positieve normen rond gender en seksualiteit vraagt in veel gevallen om een cultuuromslag. Dat kost tijd, maar elke stap in de goede richting helpt. Focus op het positieve: wat levert het op om positieve normen rond gender en seksualiteit uit te dragen? Voor jou als professional, voor de jongeren en voor de organisatie in het geheel. Investeer je energie in deze positieve norm neerzetten en niet in het bekritisieren van de 'oude' norm.

Houd het laagdrempelig en praktisch

Benadruk dat iedereen die zin heeft om met dit thema aan de slag te gaan welkom is, je hoeft geen expert te zijn in gender en seksualiteit om hieraan te kunnen bijdragen. Je hoeft het ook niet over alles eens te worden, gender en seksualiteit zijn nu eenmaal onderwerpen waar door verschillende mensen anders over gedacht wordt. Maak ruimte voor diversiteit, maar houd daarbij altijd het belang van de jongeren voor ogen: draagt het bij aan een sociaal veilige omgeving en biedt het jongeren ruimte zelf keuzes te kunnen maken over hun gender en seksualiteit?

Verwacht je veel vragen van de deelnemers?

Een beetje afhankelijk van de deelnemers van het gesprek kan het zijn dat er veel vragen naar boven komen. Dit kan je voor een deel ondervangen door de deelnemers te vragen de achtergrondinformatie voor het gesprek door te nemen. Maar misschien heb je al een beeld van vragen of weerstanden die naar boven kunnen komen. Bereid je daarop voor. Focus minder op: welke antwoorden moet ik geven? En meer op: op welke manier kan ik doorvragen? Hiermee houdt u voor het hele team het leerproces open.

Stuur op actie

Met alleen een gesprek kom je er niet: gebruik het gesprek ook om tot verdere acties te komen. Wat hebben jullie nodig om samen verdere stappen te kunnen zetten en de benoemde succesfactoren in de praktijk te brengen?

Tips voor de voorbereiding van het gesprek

- Bereid zo mogelijk de bijeenkomst voor met één of twee collega's.
- Houd de groep klein. Werk bij meer dan 12 personen in kleine groepjes.
- Haak eventueel aan bij een campagne die loopt (zoals de Week van de Liefde of Week van de Lentekriebels) of een actualiteit (zoals de BOOS aflevering).
- Maak het programma zoals het in de teamtool staat eventueel op maat. Pas aan op het doel en de duur van de bijeenkomst die jij voor ogen hebt.
- Vraag deelnemers van tevoren de podcast te beluisteren en de achtergrondinformatie te lezen.

Spiekbriefje

TIP: Dit spiekbriefje kun je uitprinten en meegeven aan de deelnemers voor tijdens de sessie. Hier vind je het spiekbriefje als aparte pdf: <https://act4respect.nl/tools/podastnietjouw/>

Dit spiekbriefje helpt je de succesfactoren in de podcast te herkennen. Dit zijn allemaal acties die bijdragen aan een positief resultaat, welke heb jij in de podcast voorbij horen komen? En heb je nog succesfactoren gehoord die hier ontbreken? Voor meer informatie over deze acties en hoe ze bijdragen aan positief resultaat verwijzen we naar de achtergrondinformatie. Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van intimidatie in het uitgaansleven onder jongeren

In preventie: **(zowel in het uitgaansleven als daar buiten)**

- Leer jongeren op welke manieren ze leuk kunnen flirten en hoe ze hun wensen en grenzen kunnen aangeven
- Spreek jongeren aan op ongewenst gedrag en zorg voor een positieve insteek: laten we met zijn allen zorgen dat iedereen een leuke tijd heeft
- Niet wachten op incidenten maar proactief uitdragen wat op jouw locatie de gedragsregels zijn
- Duidelijke norm neerzetten: ongewenst seksueel gedrag is nooit oké en als het toch gebeurt grijpen we in
- Daag stereotypen die bijdragen aan slutshaming of die de machonorm bevestigen uit
- Meedoen met landelijke campagnes rond veilige uitgaan, zoals Ben je Oké

Bij incidenten:

- Geloven en steunen van het slachtoffer
- Indien nodig: hulp voor slachtoffer regelen
- Aanspreken van pleger. Eventueel consequenties en hulp.

- Actief tegengaan van victim blaming en slutshaming
- Inzetten op preventie van ongewenst seksueel gedrag in de toekomst
- Eventueel beleid van organisaties aanpassen

Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren:

- Duidelijke gedragsregels: bezoekers weten wat van hen verwacht wordt
- Een open sfeer waarbij bezoekers elkaar aan durven te spreken bij (mogelijk) ongewenst gedrag (bijvoorbeeld door te vragen Ben je Oké)
- Positieve normen rond gender en seksualiteit: de focus ligt op jezelf kunnen zijn en lekker uit je dak kunnen gaan, ongeacht wat je aan hebt, wat je op hebt of met wie je danst
- Richtlijnen over hoe adequaat te handelen bij incidenten

Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

- Vanuit de behoefte van de slachtoffer steun bieden
- Luisteren zonder oordeel (geen victim blaming)
- Belangrijk is ook dat slachtoffers weten waar ze terecht kunnen en bij wie ze incidenten van seksueel ongewenst gedrag kunnen melden.

